

אוניברסיטת בר-אילן
המחלקה למדעי המדינה

קורס חובה: פוליטיקה ישראלית 02-01-113-71 תשס"ז
ד"ר אשר כהן

שעות קבלה: יום שלישי 13:00-14:00, יום רביעי 11:30-12:30,
טלפון במשרד: 03-5318957; דואר אלקטרוני: cohenaa@mail.biu.ac.il

מטרות:

הרחבת הידע ויכולת הניתוח של ההיבטים ההתנהגותיים-תרבותיים של הפוליטיקה והמשטר בישראל בתקופת המדינה (להבדיל מהיבטים היסטוריים ומבניים-מוסדיים שבהם מתמקד הקורס "יסודות המשטר בישראל") תוך יישום מושגים תיאורטיים של מדע המדינה למקרה הישראלי. במסגרת זו יושם הדגש על מספר תחומים: השסעים החברתיים, האידיאולוגיים והפוליטיים; השתקפות השסעים במערכת הפוליטית; המפלגות ותפקודן; מערכות הבחירות בישראל; תמורות ויציבות בדפוסי הצבעה; זיקות גומלין בין המערכת הפוליטית למערכות אחרות דוגמת צבא, כלכלה ותקשורת.

מטלות:

1. השתתפות בהרצאות.
2. בחינה של שאלות סגורות (אמריקאית) בסיום הקורס. הבחינה תכלול בין 33 ל-40 שאלות, כ-75% מהשאלות על חומר ההרצאות וכ-25% מהשאלות על חומר הקריאה. משקלה של הבחינה בציון הסופי: 80%. עולים חדשים יוכלו להיבחן, על פי בחירתם, בבחינה עם שאלות פתוחות.
3. כתיבת עבודה קצרות בהיקף של כ-6 עמודים כל אחת, משקלה של העבודה בציון הסופי: 20%. הנושאים מפורטים להלן לאחר רשימת חומר הקריאה.

נושאים וקריאת חובה:

א. שסעים חברתיים, אידיאולוגיים ופוליטיים – מבוא כללי ומסגרת מושגית
דגם יחסי רוב-מיעוט: אינטגרציה (טמיעה, הטמעה, כור היתוך); פלורליזם שוויוני (דמוקרטיה ליברלית, מדינת כל קהילותיה, מדינת כל אזרחיה, דמוקרטיה הסדרית, פוליטיקה הסדרית); פלורליות לא-שוויונית (אפרטהייד, אתנוקרטיה, דמוקרטיה אתנית); היפרדות וניתוק (חלוקה מדינית, אירדנטה, אוטונומיה, חילופי אוכלוסייה, גירוש, השמדה).
שסעים מצטברים/חופפים; שסעים צולבים; מידת הקיטוב בשסע; היבטים של שסעים בחברה: גיאוגרפי, חוקתי, מפלגתי, תרבותי.

ב. השסע הדתי-חילוני

1. אליעזר דון-יחיא (תשס"א), "גבולות הזהות הלאומית ומגבלות הפוליטיקה של ההסדרה", בתוך: צבי צמרת וחנה יבלונקה (עורכים), העשור השני תש"ח-תשכ"ח (ירושלים: יד בן-צבי), עמ' 79-100.
שמור מדעי המדינה לפי עשו.הש (471647)

2. אשר כהן, "אמנות להסדרת יחסי חילונים ודתיים: ניסיונות הסדרה ציבוריים לנוכח כישלון פוליטי", בתוך: אורי דרומי (עורך), שבת אחים (ירושלים: המכון הישראלי לדמוקרטיה, תשס"ה), עמ' 365-383.
שמור מדעי המדינה לפי שבת.אח (1095282)

ג. השסע היהודי-ערבי

3. סמוחה סמי (1999) "אופציית הסטטוס-קוו: ישראל כדמוקרטיה אתנית – מדינה יהודית-דמוקרטית", בתוך: שרה אוסצקי-לזר, אסעד גאנם, אילן פפה (עורכים), 7 דרכים – אופציות תיאורטיות למעמד הערבים בישראל (גבעת חביבה: המכון לחקר השלום), עמ' 23-77.
שמור מדעי המדינה לפי שבע.דר (434246) וגם תדפיס 10096 (1066753)

ד. השסע הניצי-יוני

4. אריאן, אשר. (1999) ביטחון בצל איום. תל-אביב: מרכז יפה. עמ' 95-129.
שמור מדעי המדינה לפי ארי.בט
שמור מדעי המדינה לפי ארי.בט (422604) וגם תדפיס 10095 (1066815)

ה. השסע החברתי-כלכלי

ו. השסע העדתי

5. יואב פלד (תשס"א), "הצלחתה האלקטוראלית המתמשכת של ש"ס: ניתוח על פי מודל חלוקת העבודה התרבותית", בתוך: אשר אריאן ומיכל שמיר (עורכים), הבחירות בישראל 1999 (ירושלים: המכון הישראלי לדמוקרטיה), עמ' 137-169.
שמו מדעי המדינה לפי בחי.בי (481471) וגם תדפיס 10116 (1066826)

ז. תמורות במבנה וארגון המפלגות ואופן תפקודן

6. גולדברג, גיורא. (1992) המפלגות בישראל: ממפלגות המון למפלגות אלקטוראליות, תל-אביב: רמות. עמ' 127-159.
שמו מדעי המדינה לפי גול.מפ (182740) וגם תדפיס 10117 (1066940)

ח. מערכות הבחירות בישראל
 רקע היסטורי

7. אברהם דיסקין (2001), ימי ירושלים האחרונים – הדמוקרטיה הישראלית החדשה (ירושלים: מכון פלורסהיימר למחקרי מדיניות), עמ' 52-64.
שמו מדעי המדינה לפי דיס.ימ (476153) וגם תדפיס 10118 (1066943)

8. הרמן, תמר. 1998. ממשל ופוליטיקה – הבחירות בישראל. תל-אביב: האוניברסיטה הפתוחה. עמ' 55-69.
שמו מדעי המדינה לפי אונ.ממ (365269)

מערכות הבחירות בשנות התשעים
 בחירות 1996

9. ברוך קימרלינג (תשנ"ט), "בחירות כזירת מאבק על זהות קיבוצית", בתוך: אשר אריאן ומיכל שמיר (עורכים), הבחירות בישראל 1996 (ירושלים: המכון הישראלי לדמוקרטיה), עמ' 35-56.
שמו מדעי המדינה לפי בחי.בי (424113) וגם תדפיס 10119 (1066948)

10. אריאן, אשר ושמיר, מיכל (2001) "מועמדים, מפלגות וגושים: ישראל בשנות ה-90", עמ' 15-46. בתוך: אשר אריאן ומיכל שמיר (עורכים), הבחירות בישראל 1999 (ירושלים: המכון הישראלי לדמוקרטיה).
שמו מדעי המדינה לפי בחי.בי (481471) וגם תדפיס 10200 (1066949)

ט. אלימות פוליטית

11. אריה נדלר, "הסתה ורצח פוליטי – היבטים חברתיים ופסיכולוגיים: המקרה של רצח רבין", בתוך: ליבמן, ישעיהו. (1988) רצח פוליטי: רצח רבין ורציחות פוליטיות במזרח התיכון. תל אביב: מרכז רבין לחקר ישראל. עמ' 35-48.
שמו מדעי המדינה לפי רצח.פו (397045)

12. אמארה, מוחמד (1997), האלימות הפוליטית בקרב הערבים בישראל, מניעה ואופיה גבעת חביבה: המכון לחקר השלום.
שמו מדעי המדינה לפי אמא.אל (372047)

י. צבא וחברה/פוליטיקה

13. כהן, סטיוארט ובגנו, אור ישראל. (2001) "המשמעות החברתית של השירות הצבאי בישראל: מבט מחודש", עמ' 131-150. בתוך: תרבות דמוקרטית, 4-5.
כתב עת בספריה למדעי החברה – אולם 4

י"א. כלכלה ופוליטיקה

14. רם, אורי. (1999) "בין הנשק והמשק: ישראל בעידן העולמקומי", סוציולוגיה ישראלית, כרך ב', חוברת 1. עמ' 99-145.
כתב עת: אולם 4 – דלפק הספרנית וגם תדפיס 9008 (554998)

נושאים והנחיות לכתיבת עבודה

מטרות:

מטרת כתיבת העבודות היא לפתח ולשכלל את מיומנויות איסוף ואיתור המידע והכתיבה המחקרית האקדמית באמצעות כתיבת עבודה המתמקדת באחת מהסוגיות המוגדרות שנלמדות בקורס. יש לזכור שהמטרה היא לא רק להרחיב את הידע בסוגיה מוגדרת אלא בעיקר ובמיוחד לתרגל את היישום של מושגים תיאורטיים על מקרי בוחן.

פירוט המטלות:

משקל בציון הסופי:

20%. הגשת העבודה היא חובה ואין אפשרות "לוותר" עליה בשקלול הציון הסופי. התנאי לשקלול הציון הסופי בקורס הוא ציון 60 בכל אחת מן המטלות בנפרד.

תאריך הגשת העבודות

עד יום שלישי, 27 במרץ 2007, ח' ניסן תשס"ז, לפני היציאה לחופשת פסח.

הנחיות לכתיבה

כללי

באתר האינטרנט של המחלקה למדעי המדינה (<http://www.biu.ac.il/SOC/po>) ניתן למצוא מסמך מפורט של כללי הכתיבה לעבודה סמינריונית. אומנם במסגרת הקורס הדרישה היא לעבודה קצרה בהרבה אך עקרונות ארגון החומר והכתיבה זהים. מומלץ לכולם לעיין במסמך זה בשעת תכנון וכתיבת העבודה. היבטים טכניים והיקף העבודה:

- 6 עמודים (בהיקף זה לא כלולים (א) שער העבודה; (ב) תוכן העניינים ו-(ג) רשימת מקורות).
- יש למספר את העמודים כשהמיספור לא כולל את שער העבודה ותוכן העניינים.

• העבודה תיכתב בגופן 12 עם רווחים של שורה וחצי או רווח כפול בין השורות. אלו שיש להם הרבה מה לומר (מעבר ל-8 עמודים), מתבקשים לא לעשות תרגילי צמצום רווחים והקטנת גופן כיוון שזכויות המגדלת שלי אבדה. אלו שאין להם מה לומר (לא מצליחים להגיע ל-6 עמודים) מתבקשים שלא לכתוב כותרות ענק, ליצור רווחים אומנותיים, להוסיף תמונות ושאר תרגילים ידועים ומוכרים. את העבודה יש לארגן מבחינה טכנית בהתאם לכללי הסבירות, המידתיות והאיזון (כפי שלימד אותנו בית המשפט העליון במספר פסקאות).

- כל סטודנט/ית חייבת/כתוב את העבודה לבד ולא בזוגות (לא בזוגות הכוונה שגם לא בשלוש...)

מבנה העבודה:

1. שער (כולל: שם האוניברסיטה, שם המחלקה, נושא העבודה, שם הקורס, מספר הקורס, שם המרצה, שם המתרגלת, שם הסטודנט, תאריך הגשה ומספר ת.ז. של הסטודנט). אל תשכחו שחדרי העבודה והמשרדים שלנו מלאים בעבודות מכל מיני סוגים, צבעים וגווניים ומתארכים שונים, כולל מהמאה הקודמת. כל הפרטים דרושים למען הסדר הטוב.

2. תוכן עניינים – יוצג בעמוד נפרד. חייבת להיות התאמה מלאה בין תוכן העניינים ובין שמות הפרקים ו/או פרקי המשנה בפועל.

3. מבוא – יכלול את (א) הצגת הנושא שבחרתם; (ב) תיחום גבולותיו מבחינת זמן, מרחב ונושא; (ג) ציון ואזכור (לא הסבר ארוך) הדגמים התיאורטיים שבהם ייעשה שימוש לצורך ניתוח; (ד) והצגה קצרה של מבנה העבודה. עצה: לאחר כתיבת המבוא תשאלו את עצמכם אם הקורא יודע בדיוק בפני מה הוא עומד. התיחום לעבודה ולמבוא כאילו אתם כותבים לאדם מתעניין שאינו בקי בנושא ולכן אין שום דבר מובן מאליו וידוע.

4. רקע תיאורטי/ספרותי מחקר – פרק זה מציג ומסביר בקצרה את הדגמים המושגיים או התיאורטיים שבהם אתם מתכוונים לעשות שימוש במהלך העבודה, כל אחד לפי הנושא שבחר. אלו בעצם הכלים שלכם לצורך העבודה. אל תשכחו את העיקר: המטרה היא יישום דגמים תיאורטיים-מושגיים על אירועי בוחן ולא סיכום אירועים וסוגיות (סביר שהמבוא והרקע התיאורטי יהיו כ-20% עד 30% לכל היותר מהעבודה).

5. גוף העבודה – יכלול את תיאור וניתוח הסוגיה שבחרתם באמצעות ולאור הדגמים התיאורטיים. אל תשכחו את מטרת העבודה ונאמר זאת שוב למרות החזרה על הדברים: לא רק לסכם את האירוע/הסוגיה עבור הקורא אלא לנתח אותה באמצעות הדגמים הרלוונטיים. יש לחלק את גוף העבודה לפרקי משנה הגיוניים. זה עשוי להיות לפי נושאי משנה של הסוגיה או לפי תקופות של התפתחות הסוגיה (זהו עיקר העבודה ולכן ראוי שיהיה כ-60% עד 70% מהעבודה).

6. סיכום ומסקנות – מבט-על כולל ואינטגרטיבי על מה שעשיתם והצגת המסקנות במידה ויש לכם (סביר שהסיכום והמסקנות יהיו כ-10% עד 20% מהעבודה).

7. ביבליוגרפיה – כפי שצוין, אחת ממטרות העבודה היא פיתוח מיומנות איסוף ואיתור חומר רלוונטי ויכולת לעשות בו שימוש בעבודה שלכם. טעות נפוצה היא "להינעל" על מקור אחד או שניים ולעשות סיכום שלו; טעות נפוצה אחרת היא "להתפזר" על עשרות רבות של מקורות (וכך לאבד כיוון ולא להגיש את העבודה בזמן).

8. הפניות – אין עבודה אקדמית ללא הפניות למקורות שעליהם אתם מתבססים וללא הערות שוליים להבהרה!!! כמו בביבליוגרפיה: לא להפנות למקור כל שורה שניה ולהפוך את ההפניות לדבר מעיק (כשבתחתית העמוד רשימת מלאי אין סופית של מקורות) ולא להפנות פעמיים שלוש במהלך כל העבודה כדי

לצאת לידי חובה. להרחבה ראו את מה שנכתב בעניין המידתיות, האיזון והסבירות. הפניות יבואו בכל העבודה, כולל במבוא.

נושא העבודה

רקע כללי

בשנת 1990 הציגו דן הורוביץ ומשה ליסק את סקירתם המקיפה על החברה הישראלית ובתוכה את תכונות היסוד הקבועות של החברה. הסקירה מגיעה, כמובן, עד לשנת 1990 ולא מעבר לכך.

מטרת העבודה:

עדכון הספר של הורוביץ וליסק תוך התייחסות לתהליכים ולאירועים שהתרחשו מאז הם פרסמו את ספרם ב-1990 ועד ימי כתיבת העבודה, סוף שנת 2006, תחילת 2007.

פירוט

עליכם לבחון באחת מתכונות היסוד של החברה הישראלית שעליה כתבו הורוביץ וליסק או באחד הנושאים החשובים המופיעים בתוך אחת מהתכונות (כך, לדוגמה, אחד השסעים בהחלט יכול להיות נושא מספיק רחב למרות שהוא רק חלק אחד מהתכונה של ריבוי שסעים).

לאחר שבחרתם את הנושא המוגדר – תכונה כוללת או סוגיה מוגדרת בתוך התכונה – כתבו את העבודה כאילו נדרשתם לעדכן את ספרם של הורוביץ וליסק עד לכתיבת העבודה, היינו, 16 השנים שבין 1990 ל-2006.

הדגשות:

כיוון שאתם נדרשים לעדכן התרחשויות ב-16 השנים האחרונות, שימו לב שהמקורות שלכם, או לפחות חלק מהמקורות שלכם, מעודכנים מספיק ונכתבו לאחר שנת 2000.

אל תשכחו להפנות למחקרים ולמקורות בהתאמה לנושא שבחרתם.